

Profesor dr. Cornel MĂRCULESCU

*Școala Gimnazială Dora Dalles Bucșani,
județul Dâmbovița*

Toma Tudoran, în grad de maior

COLONELUL TOMA MIHAI TUDORAN (1903-1975) – UN „AS” AL HIPISMULUI ROMÂNESC DIN PERIOADA INTERBELICĂ

S-a născut la 12 aprilie 1903, în comuna **Amărăștii de Jos**, **județul Romanați**, raionul **Caracal**, Regiunea **Craiova**, așa cum reiese din certificatul de naștere nr. 39 eliberat de Ofițerul Stării civile, fiind fiul lui Mihai Tudoran (1872-1937) și al Mariei Tudoran (1882-1925). Familia Tudoran era de condiție modestă, tatăl fiind agricultor și muncind cele 15 pogoane de pământ, iar mama fiind casnică, se ocupa de educația și buna creștere a celor opt copii: Pantilimon (născut în 1895 și fost colonel de geniu), Ioan (născut în 1898, fost locotenent-colonel de grăniceri/infanterie), Ioana (născută în 1898), Toma (născut în 1903, colonel de cavalerie), Marin (născut în 1911), Maria (născută în 1914), Zoe (născută în 1915, fostă profesoară în comuna Mârșani, regiunea Craiova) și Elena.

Toma Mihai Tudoran a urmat cinci clase primare în satul natal **Amărăștii de Jos**, pe care le-a absolvit în 1918, după care

s-a înscris la **Liceul Teoretic Carol I**, din Craiova, unde a absolvit șapte clase, așa cum reiese din certificatul de absolvire nr. 6 din 1925, eliberat de liceul de tradiție din Cetatea Băniei. În perioada 1925-1927, a urmat **Școala pregătitoare de ofițeri de Cavalerie de la Târgoviște**, pe care a absolvit-o cu gradul de sublocotenent, conform Î.D. 2168/92 din 01.07. 1927.

Tânărul ofițer a fost repartizat începând cu luna octombrie 1927, comandant de pluton în cadrul Regimentului 10 Roșiori, fiind clasificat în anul școlar 1929-1930 al 10-lea din 66 elevi absolvenți, cu media anuală de 6.90, iar în anul școlar 1930-1931, a fost clasificat al 9-lea, cu media 7.62. În foaia calificativă pe anul 1932, tânărul locotenent Toma Tudoran, este apreciat laudativ, fiind menționat și lăudat pentru aplicațiunile practice desfășurate, ca un bun călăreț, chiar prea temerar, un bun exemplu pentru elevii Școlii de Cavalerie de la Târgoviște. Temperamentul impulsiv, pasionat de cal și de sportul hipic, Toma Tudoran s-a distins în concursurile hipice naționale și internaționale primind aprecieri laudative inclusiv de la colonelul Pastia, comandantul Școlii de Cavalerie din Târgoviște.

La 23 aprilie 1933, locotenentul Toma Tudoran s-a căsătorit la Târgoviște, cu Georgeta Pârvulescu (născută la 19 decembrie 1913, decedată în decembrie 1982), fiica lui Gheorghe (Gogu) Pârvulescu, fost președinte al Comisiei Interimare a orașului Târgoviște între anii 1923-1925 (născut la 7 august 1876 la Târgoviște - decedat la Sibiu în 1948) și a Alexandrinei Pârvulescu (7 octombrie 1884 - 29 decembrie 1981). Georgeta Tudoran (Pârvulescu) a mai avut trei frați, pe Eugeniu (Genu) Pârvulescu, fost magistrat până în 1948 (născut la

10 martie 1915-decedat la 9 ianuarie 2003), pe Viorica (născută în 1916), căsătorită cu colonelul Nicolae Bădulescu (1918-1997), decorat cu Ordinul Mihai Viteazul și instructor la Școala de Ofițeri de Cavalerie de la Târgoviște între anii 1943-1944, și Vica, căsătorită cu căpitanul Cernescu, ofițer în garnizoana Oradia Mare. Familia Toma și Georgeta Tudoran a avut un fiu, pe Radu Tudoran, născut la 22 februarie 1948, conform extrasului de naștere nr. 160 din 24 februarie 1948, eliberat de Primăria municipiului Sibiu.

Începând cu anul 1933, Toma Tudoran a primit o nouă însărcinare, devenind pentru o perioadă de șase ani (1933-1939), instructor elevi la Școala de aplicație de Cavalerie. După primul an când, s-a aflat la comanda unui pluton T.T.R., locotenentul Toma Tudoran a fost caracterizat în foaia calificativă pe anul 1933, de către colonelul Pastia, comandantul Școlii de Cavalerie de la Târgoviște, astfel: *„Foarte bun călăreț, încalecă cu multă dragoste și avânt. Sub acest raport, a fost un prea frumos exemplu subalternilor săi și la toate concursurile hipice la care a luat parte, a reprezentat în mod lăudabil Școala de Cavalerie de la Târgoviște, obținând rezultate prea frumoase atât din punct de vedere moral, cât și material. Este un ofițer energic, conștiincios și muncitor, un bun camarad, foarte bun sub raportul educației militare, având deosebite calități în noua însărcinare primită de instructor de călărie. A făcut parte din echipa Școlii care a participat la concursul hipic de la București, unde a câștigat cupa Regele Carol al II-lea”*.

În anul 1935, așa cum reiese din adresa nr.65579/23.07.1935, semnată de inspectorul general al Cavaleriei, general de divizie, Gheorghe Moruzzi, și în urma

Ordinului de Zi nr. 11/22.07 1935, Echipa hipică a României, din care membru marcant este și locotenent Toma Tudoran, a participat la concursurile internaționale din Italia, Franța și Germania, unde locotenentul „târgoviștean” și implicit Echipa hipică a României, au obținut 75 de premii și cupa orașului Aachen. Anul 1936 s-a dovedit a fi un an foarte bun pentru Toma Tudoran, care a participat la concursul hipic de la Varșovia, unde s-a clasat, cu calul său Rayon de Soleil, al treilea, proba fiind câștigată de către Felix Țopescu (cu calul său Jolka), un alt ofițer al Școlii de Cavalerie de la Târgoviște. A urmat concursul de la Düsseldorf, unde Toma Tudoran s-a clasat cu calul său Hunter, al doilea în proba *Marele premiu al orașului*, iar de aici, a participat la *Marele premiu al Hanovrei*, unde a obținut premiul II cu calul Hunter, iar cu același cal a câștigat *Premiul orașului Verden Aller*, dar și premiul I în *Proba provinciilor*, Premiul II în *Proba străinilor* și alte patru premii diferite. La München, tânărul ofițer Toma Tudoran a obținut Premiul I într-un parcurs de vânătoare grea, cu calul Rayon de Soleil, precum și Premiul II într-un parcurs de forță. Premiul obținut de locotenent Toma Tudoran în *Premiul orașului München*, în chiar a doua zi a concursului, a fost apreciată și lăudată de către presa locală, astfel: *„Prin faptul că la această probă au luat parte și călăreții români, întrecerea a devenit un eveniment important al zilei. Într-un stil minunat, locotenent Toma Tudoran cu calul Rayon de Soleil, terminând parcursul fără greșală, l-a învins pe locotenent german Brinckmann”*.

În cadrul concursurilor de la Berlin și Viena, s-a clasat pe locul 6, respectiv 5, toate premiile obținute de acest ofițer dovedind cu prisosință calitățile sale excepționale de

un călăreț perfect. De fapt, în cadrul Olimpiadei de la Berlin, locotenentul Toma Tudoran, unul dintre cei mai buni săritori, nu a avut noroc, deoarece împreună cu calul său Hunter au alunecat la zid și l-au doborât, însă „călărețul nu așteaptă decât să se reconstituie jumătate de zid și sare pe partea reconstituită. Juriul profită de această scăpare de vedere și elimină pe ofițer, iar echipa germană scapă de una dintre cele mai redutabile echipe. Locotenentul Tudoran care începuse parcurusul fără greșală, chiar dacă l-ar fi terminat cu două greșeli, echipa românească s-ar fi clasat prima...”.

Cert este că, pe foaia calificativă aferentă anului 1936, locotenentul Toma Tudoran a fost apreciat în mod laudativ de către colonelul Gr. Vulturescu, comandantul Școlii de Aplicație de Cavalerie: „Toată admirația mea pentru acest desăvârșit sportiv, care posedă frumoase cunoștințe militare profesionale, iar în funcțiile administrative pe care le-a îndeplinit în școală, a dovedit că este un admirabil gospodar, priceput, zelos, destoinic și cu multă ordine în tot ceea ce execută. A reorganizat aproape complet biblioteca și serviciul armăturii, pe care le-a pus într-o prea frumoasă ordine bine chibzuită. Pentru meritul cel mare ce a avut de a se afirmat în mod strălucit în străinătate ca excelent călăreț, aducând reale servicii țării, îl propun la înaintare „la alegere”, la gradul de căpitan”.

În tot cursul anului 1937, Toma Tudoran a participat la numeroase concursuri și probe internaționale, dovedindu-se un excelent călăreț și un profesionist desăvârșit. Primul concurs la care a participat a fost cel de la Paris, unde s-a clasat pe locul 8 cu calul Alica, în Premiul general Blacque-Belair, și pe locul 10 cu calul Pyr, în Premiul Expoziției Universale de la Paris. A urmat concursul de la Bruxelles,

unde Toma Tudoran s-a clasat pe locul 5 cu calul Pyr, în Premiul Hainelor Roșii, proba fiind câștigată de Felix Țopescu având ca partener calul Jolka. Tot în capitala Belgiei, tânărul ofițer Tudoran s-a mai clasat pe locul 10 cu calul Alica, în Marele Premiu al Societății Hipice Belgiene, iar cu echipa națională a României s-a clasat pe locul 3 în Cupa Națiunilor.

În cadrul Concursului Hipic de la Varșovia, s-a clasat pe locul 7 cu calul Pyr, în cadrul Premiului orașului Varșovia, și pe locul 11 cu calul Alica, în Premiul armatelor străine, iar cu Echipa hipică a României, din care mai făceau parte Henri Rang, Felix Țopescu, Constantin Apostol și Constantin Zahei, a obținut premiul I, în Cupa Națiunilor. Un alt concurs la care a participat, a fost cel de la Düsseldorf, unde Toma Tudoran s-a clasat pe locul 5 cu calul Alica, în Premiul armatelor străine, și pe locul 10 cu calul Pyr, în proba de vânătoare grea.

Un concurs deosebit de prolific s-a dovedit a fi cel de la Instertburg, unde ofițerul Școlii de Cavalerie de la Târgoviște s-a acoperit de glorie: astfel, a obținut Premiul I cu calul Mândra, în Proba de viteză, Premiul I cu calul Pyr, în Premiul Axel Holst, locul 4 cu calul Pyr, în Proba de vânătoare mijlocie, și din

nou Premiul I cu calul Pyr, în Marele Premiu.

La Concursul Hipic de la Berlin, s-a clasat pe locul 3 cu calul Pyr, în proba de obstacole-vânătoare mijlocie, și locul 4 cu același cal, în proba Marele Premiu. Despre concursul de la Berlin, locotenentul Toma Tudoran a făcut o amplă radiografiere a celor desfășurate, în „Buletinul Hipic”, astfel: „Parcursul din stadionul Olimpic a fost foarte greu și se aseamăna mult cu cel al Cupei Națiunilor de la Olimpiadă, având majoritatea obstacolelor drepte și mari. Celelalte parcururi de pe stadionul vecin, aveau același gen de obstacole, la care s-a mai adăugat o banchetă și o rivieră foarte grea, unde se făceau majoritatea greșelilor. Bancheta era dreaptă, masivă și destul de înaltă la coborâre; la piciorul pantei se găsea un șanț cu apă; imediat, la 7 metri, o staționată de 1,50 metri. Majoritatea cailor se opreau sus pe banchetă, cei ce treceau dărau staționa, care fiind atât de aproape apărea ca un zid impenetrabil. Riviera era făcută pe un canal prin care trecea un pârâu. Acest canal, acolo unde era întrebuințat ca rivieră, începea cu lărgimea de 4 metri și se termina la banchetă cu 5 metri. S-a sărit pe porțiunea de 5 metri. Prin faptul că la această rivieră se venea totdeauna

De la stânga la dreapta: Felix Țopescu, Constantin Zahei, Ionel Epure și Toma Tudoran, iunie 1940

oblic, greutatea de a trece se dubla”.

Ultimul concurs hipic din anul 1937, la care a participat căpitanul Toma Tudoran, a fost cel de la Aachen, unde s-a clasat pe locul 8 cu calul Alica, în *Premiul Hubertus*, Premiul II cu calul Baiazid, în *Premiul drapelelor*, locul 6 cu calul Pyr, în *Premiul Laurensberg*, iar cu Echipa națională a României s-a clasat pe locul 4 în *Cupa Națiunilor*. La sfârșitul anului 1937, locotenentul Toma Tudoran declara în presa națională: „*Întors în țară, pe care o doream după aproape patru luni de lipsă, îmi reamintesc cu plăcere despre concursurile hipice la care am participat sau asistat. Mulțumit că am putut să contribuie la victoriile echipei noastre, aduc cele mai respectoase mulțumiri aceluia care m-au selecționat în echipa care cu mândrie și fală a reprezentat culorile noastre*”.

În toate concursurile internaționale la care a participat în cursul anului 1938, căpitanul Toma Tudoran (înaintat în grad la 10 mai 1938, în baza Î.D. 1781/1938), a dovedit că este un adevărat AS al sportului ecvestru, reușind să cucerească numeroase premii. Astfel, la concursul de la Nisa, a obținut Premiul I cu calul Pyr, în *Premiul Monaco*, Premiul I cu calul Codina, în *Premiul Cavaleriei Belgiene*, Premiul II cu calul Pyr, în *Marele premiu al orașului Nisa*, Premiul II cu calul Hunter, în *Premiul Cavaleriei Elvețiene*, Premiul II cu calul Codina, în *Premiul Cavaleriei Portugheze*, locul 8 cu calul Codina, în *Premiul marilor hoteluri din Nisa* și din nou, locul 8 cu caii Codina și Pyr, în proba „2 cai”. Au urmat concursurile de la Roma, Düsseldorf, Aachen și București, unde căpitanul Toma Tudoran s-a clasat pe locul 2 cu calul Pyr, în *Premiul Pincio*, locul 4 cu calul Pyr, în *Proba de vânătoare grea*, și locul 2 cu calul Codina în *Proba de forță*, iar cu Echipa națională a României a obținut Premiul I în *Cupa Națiunilor* (Aachen) și Premiul III în *Cupa Națiunilor* (București).

Între 1 septembrie 1938 și 1 martie 1939, căpitanul Toma Tudoran a îndeplinit, la Școala de Aplicație a Cavaleriei, funcțiile de instructor de călărie și comandant de escadron, dovedind pricepere și o foarte mare experiență profesională, care a contribuit din plin la educația trupei. Între timp, căpitanul Toma Tudoran este detașat pentru șase luni, până la 15 septembrie 1939, la Echipa Internațională Hipică a României, de unde a fost propulsat spre comanda escadronului și asigurând Instrucția pentru contingentul aflat în anul 1940, fiind apreciat în termeni elogioși de către comandantul Regimentului 10 Călărași, astfel: „*Căpitanul Toma Tudoran, rezistent și practicând mai multe sporturi, printre care călăria și vânătoarea, este un foarte bun instructor și pedagog, obținând foarte bune rezultate la concursurile hipice internaționale*”.

Și pe parcursul anului 1939, căpitanul Toma Tudoran a participat la diferite concursuri internaționale, atât în probele individuale, cât și alături de Echipa națională hipică a României. Astfel, în concursul de la Roma a obținut Premiul III cu calul Codina, în proba de obstacole-vânătoare, iar la București, s-a clasat pe locurile 3 și 5 cu caii Pyr și Codina, în *Premiul Federației Equestre Române*, și a obținut Premiul I cu Echipa națională a României, în *Cupa Națiunilor*. Au urmat concursurile de la Torino, Insterburg și Aachen, unde Toma Tudoran s-a clasat pe locul 8 cu calul Domino, în *Campionatul calului de arme*; locul 5 cu calul Codina, în *Premiul Helsinki*; locul 4 cu calul Codina, în *Premiul Copenhaga*; Premiul II cu calul Codina în *Proba de ștafetă a Premiului Budapesta*; Premiul II cu Echipa națională a României, în *Cupa Națiunilor* (Aachen).

După izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial, și până în noiembrie 1944, ofițerul de cavalerie Toma Tudoran, a îndeplinit funcția de comandant de escadron și ulterior comandant al Regimentului 10 Roșiori, grupul de cercetare Călărași-Sebeș-Alba. Încă de la început, căpitanul Toma Tudoran, prin activitatea desfășurată, sânguința și priceperea sa, a reușit să demonstreze foarte bune aptitudini militare pentru conducerea escadronului și divizionului pe câmpul de luptă, fiind apreciat laudativ la 15 aprilie 1940 de către locotenent colonel Talpeș, comandantul Regimentului 10 Călărași. În intervalul 8 iunie – 16 august 1940, căpitanul Toma Tudoran, prin Ordinul special nr. 1 al Corpului I Armată, a fost detașat la grupul Dunărea de Sus, cu funcția de șef al corpului operației, iar după 16 august 1940, la cererea sa, a preluat comanda Grupului 1 Recunoașteri, acționând operativ sub ordinele directe ale Brigăzii 46 Infanterie, funcție pe care a exercitat-o până la 31 octombrie 1940. După această dată și până la plecarea pe front la 14 septembrie 1941, căpitanul Toma Tudoran a comandat

Toma Tudoran și o parte dintre trofee sale
(sursa Complexul Național Curtea Domnească Târgoviște)

Escadronul 4/10 Călărași Timișoara, sarcină de care s-a achitat în mod lăudabil, depunând toate eforturile și punând suflet pentru a duce escadronul la un nivel ridicat din toate punctele de vedere. La 17 septembrie 1941, căpitanul Toma Tudoran comanda Escadronul călare din Grupul 1 Cercetare, care avea ca misiune de a curăța elementele infiltrate și de a ataca inamicul de la Novoia Dafinovka, cota 429, îndeplinindu-și misiunea cu avânt și mult curaj.

În același timp, escadronul comandat de Toma Tudoran a asigurat apărarea și pe malul Mării Negre, în dreptul plajelor Grigorovka și Alexandrovka, de unde a condus marșul escadronului pe o distanță de 700 km până la Krivoy-Rog, amenajând aici grajdurile pentru cai și chiar un local pentru escadron. Timp de cinci luni și 20 de zile, căpitanul Toma Tudoran comandantul Escadronului din Grupul 1 Cercetare, s-a remarcat atât prin aptitudinile sale militare, cât și prin eroismul și spiritul său de sacrificiu, ofițerul conducând în zona de siguranță Krivoy-Rog – Nicopole, administrând și îngrijindu-se de soldații săi și de cai în cele mai bune condiții, fiind citat prin ordin de zi și remarcat de către comandantul Corpului 6 Armată. În plus, în luptele ofensive din iarna anului 1941-1942, Grupul de cercetare de sub comanda sa, a realizat o serie de succese, datorită implicării, dăruinței și a spiritului de sacrificiu de care a dat dovadă căpitanul Toma Tudoran, drept pentru care a fost decorat cu Crucea de Fier, clasa I, și Ordinul Coroana României, cu spade și panglică de virtute militară, clasa a IV-a și clasa a V-a.

În perioada 21 martie – 23 aprilie 1942, Grupul 1 Cercetare comandat de căpitanul Toma Tudoran a fost pus sub ordinele Diviziei 113 germană, cu misiunea de a interzice pătrunderea inamicului dinspre nord, iar în intervalul 23 aprilie – 14 mai 1942, tot sub comanda Diviziei 113 germane, Grupul 1 Cercetare a avut ca misiune de a apăra sectorul limitat la vest de satul Antonovka și la est de satul Vasienovka, misiune îndeplinită și de această dată cu succes. După această dată și până la 26 mai 1942, căpitanul Toma Tudoran a fost cu Grupul său de Cercetare sub comanda grupării General Georgescu, fiind la comanda Cavaleriei din grupurile 2, 4 și 1 cercetare. Apoi, pentru 10 zile, între 26 mai și 6 iunie 1942, Grupul 1 Cercetare s-a aflat sub comanda Diviziei care se găsea în rezerva Corpului XI german, unde căpitanul Toma Tudoran a reorganizat unitatea sa și-a menținut moralul ridicat al trupei, ca urmare a victoriei din 20-26 mai 1942, dând dovadă de un bun comandant de război.

În intervalul 6 iunie-18 septembrie 1942, căpitanul Toma Tudoran a continuat să fie comandant al Grupului 1 Cercetare, dar a primit și noi însărcinări,

fiind detașat la Comandamentul Diviziei, fiind folosit în Biroul 2 Operații, chiar dacă nu era ofițer de Stat Major, dovedind inteligență și capacitate superioară în înțelegerea situațiilor tactice și operative. La 18 septembrie 1942, Toma Tudoran s-a întors de pe front, fiind rănit de glonț în brațul stâng la 7 august 1942, și aflat în concediu până la 31 octombrie 1942, după care ofițerul avansat la gradul de maior a fost însărcinat cu conducerea biroului Mobilizării (noiembrie 1942-aprilie 1944). Ulterior a comandat partea sedentară a Regimentului 10 Călărași, fiind apreciat și caracterizat ca fiind un excelent ofițer de cavalerie cu reale calități, de către șeful de Stat Major al Corpului 6 Armată.

În perioada 1 octombrie 1944 - 15 februarie 1945, maiorul Toma Tudoran (înaintat în grad la 24 martie 1944, prin Ordinul de Zi nr. 150/1944), a îndeplinit funcția de șef al Mobilizării și comandant al Divizionului II elevi în cadrul Școlii de Ofițeri de Cavalerie de la Târgoviște, fiind apreciat de colonelul Petre Kirculescu, comandantul acesteia, ca fiind un bun ofițer superior și care merită cu prisosință să facă parte din cadrele unei școli militare.

Din octombrie 1945 și până la 20 august 1946, ofițerul Toma Tudoran, care a fost avansat la gradul de locotenent-colonel în baza ordinului Marelui Stat Major al Armatei nr. 51804/1946, a comandat Divizionul I Călare din unitățile de instrucție al Centrului de Instrucție al Cavaleriei, după care a fost mutat la Cercul Teritorial de la Sibiu, unde a condus Biroul Evidenței din Statul Major (noiembrie 1946-ianuarie 1947). Prin transformarea Centrului de Instrucție Mixtă în Centrul de Instrucție al Armatei, locotenent colonel Toma Tudoran a fost mutat la Școala de Tragere și Perfecționare a Cavaleriei, unde a îndeplinit funcția de ajutor administrativ din august 1947 până la 26 iunie 1948, când a fost trecut în retragere prin aplicarea art. 48, lit. H, conform Ordinului Ministerului Apărării Naționale nr. 6053. La 14 decembrie 1959, Toma Tudoran a fost arestat de organele comuniste și condamnat la șase ani, prin sentința nr. 138 din 29 martie 1960 a Tribunalului Militar București, fiind eliberat după patru ani, așa cum reiese din adresa nr. 510982/18.10.1963, înaintată de M.A.I. Regiunea Ploiești, către Comisariatul Militar al Raionului Târgoviște. Un an mai târziu, la 22 februarie 1964, locotenent colonel Toma Tudoran a fost trecut în retragere conform ordinului Ministerului Forțelor Armate nr. 171.

Ilustrul component al echipei de aur a hipismului românesc din perioada interbelică, Toma Tudoran a decedat la 1 septembrie 1975, fiind înmormântat în Cimitirul Simuleasa din Târgoviște, alături de ceilalți membri ai familiilor Tudoran și Părvulescu.

COLONEL TOMA MIHAI TUDORAN (1903-1975) - AN "AS" OF ROMANIAN EQUESTRIANISM IN THE INTERWAR PERIOD

Abstract: Based on the documents found in the archives, the author offers a beautiful portrait of Colonel Toma Mihai Tudoran. He participated on front in the Second World War.

Besides the information revealed regarding his military career, there are also presented his participations in various national and international competitions both in individual and with the Romanian National Equestrian Team.

Keywords: Toma Mihai Tudoran, Cavalry Officers Training School from Târgoviște, awards, competitions, Second World War.

Surse:

Arhivele Militare Române, *Memoriu Original* locotenent-colonel Toma Tudoran, fond *Memorii Bătrâni*, crt.15/1925;

Arhivele Militare Române, *Dosar Personal* Toma Tudoran, Raion Târgoviște, fond *C.M. Oraș Târgoviște*;

Gheorghe Moldoveanu, T. Suci, N. Balas, *Calul, utilitate și sport*, Editura Ceres, București, 1971;

Felix Țopescu, *Călăreți, Obstacole, victorii*, Editura Sport-Turism, București, 1978;

Emanuel Fântâneau, Nicolae Șerbănescu, *Calul-Prietenul meu. Pagini din istoria călăriei românești*, Editura Ceres, București, 1982;

Felix Țopescu, *Un prieten dintotdeauna*, Editura Sport-Turism, București, 1989;

Florea Șerban, *Istoria minunată a cavaleriei române*, Editura Semne, București, 2013.